

Tělocvičná jednota SOKOL Uhříněves, z.s.

Vznik sokolské jednoty a výstavba sokolovny

Vznik sokolské jednoty v roce 1891 byl výsledkem krystalizace společenského a politického života v posledních dvaceti letech 19. století. V té době se uskutečňovaly výlety vršovického a žižkovského Sokola do Uhříněvsi a okolí, které se nakonec staly iniciativou založení uhříněveské sokolské jednoty. Myšlenku založit v Uhříněvsi Sokol **podpořil tehdejší starosta obce Jan Srb**, který podepsal svolání k uhříněveským občanům. V čele přípravných prací stáli především akademický malíř a loutkář Ota **BUBENÍČEK** majitel mlýna Jan **MENCL**, syn nájemce pivovaru Alois **TICHÝ**, Josef **NYKODÝM**, Alfréd **PPROCHÁZKA** a ze žižkovské sokolské jednoty Karel **NEDVĚD**. Dne **14. října 1891** byly na schůzi těch, kteří připojili svůj podpis na souhlas se založením Sokola, **přečteny a schváleny jednotné stanovy České obce sokolské a podána žádost na místodržitelství, které 22. listopadu 1891 založení jednoty povolilo. Ustavující valná hromada uhříněveského Sokola se konala 6. prosince 1891.** Prvním sokolským starostou byl zvolen mlýnář Jan **MENCL**. Jednota měla 68 členů, z toho 4 cvičitele. Cvičení i schůze se konaly v hostinci člena Sokola Františka **KOLIHY** č. p. 3. Cvičení vedl náčelník Matěj **SKOŘEPA**.

V roce 1893 byl František **KOLIHA** nucen zbourat pro nevyhovující technický stav svůj letní sál, čímž jednota ztratila vhodné prostory pro cvičení. Vznikl proto **návrh na postavení vlastní tělocvičny**. Ustavený stavební odbor vydal **dluhopisy** v hodnotě 5 zlatých a jejich prodej šel rychle na odbyt. Finance získané z výtěžků plesů, akademií a různých zábav by k pokrytí nákladů nestačily, a tak se hlavním zdrojem financování stavby staly půjčky, za které ručili movití členové jednoty. Byli to především starosta uhříněveského Sokola Jan **MENCL**, starosta obce Jan **SRB**, nájemce pivovaru Alois **TICHÝ**, Jindřich **PAČES** a Josef **NYKODÝM**. **Zjara roku 1894 jednota zakoupila pozemek a v prosinci 1895 obdržela jako „vánoční dárek“ od pražského architekta Eduarda Sochora plány sokolovny.** Ještě během zimy 1895 až 1896 byl svezten stavební materiál (povozy a práce byly vesměs zdarma). **Na jaře roku 1896 se započalo stavět. Stavbu, jejíž celkové náklady se ustálily na 7 500 zlatých, vedli starosta jednoty Jan MENCL, učitel František PRKNO, radní Antonín SEMANSKÝ a Antonín WALTER.** Na úhradu výše uvedené částky přispěly finančně též obec Uhříněves, místní cukrovar, záložna a další podniky. **Již 30. srpna 1896 byla sokolovna slavnostně otevřena.**

Stará sokolovna (1892 – jedna z nejstarších fotografií ve sbírkách Uhříněveského muzea)

V upomínku byl vydán **památník a pamětní peníz**. Otevření bylo spojeno s veřejným okrskovým cvičením pod vedením tehdejšího náčelníka Oty **BUBENÍČKA**.

V roce 1896 byl založen také samostatný Ženský odbor, činnost však prakticky nezahájil. Znovu byl ustaven až v roce 1910. Od toho roku lze zaznamenat aktivní účast žen na tělovýchovné a kulturní činnosti v Uhříněvsi. Starostkou Ženského odboru se stala Vlasta **TICHÁ**. V roce 1916 byl Ženský odbor sloučen s mužskou částí a od té doby se žákyně, dorostenky a ženy rovnoprávně podílely na aktivitách jednoty. Dlouholetou náčelnicí jednoty se v roce 1920 stala sestra Marie **JIŘINOVÁ**, která funkci vykonávala až do doby, **než nacisté činnost Sokola zakázali**. Ve 20. letech 20. století měly žákyně ve velké oblibě cvičitelku sestru Boženu **CHROUSTOVOU**, provdanou **ZAJÍCOVOU** a dorostenky cvičitelku sestru Ludmilu **KOTKOVOU**, provdanou **NOVÁKOVOU**. Dlouholetou cvičitelkou dorostenek a pozdější náčelnicí byla sestra Marie **PIKOVÁ**.

Cvičení sokolských dorostenek ve staré sokolovně (1893)

Výstavba nové sokolovny

Po vzniku samostatného československého státu **v roce 1918 značně vzrostl příliv nových členů do Sokola**, takže bylo čím dál více jasné, že prostory sokolovny pomalu, ale jistě přestávají kapacitně stačit. Proto byl na podzim roku 1921 ustaven stavební odbor k řešení technických a finančních otázek nastalé situace. Protože se mu však nepodařilo vyřešit především otázky týkající se financování, byla celá záležitost odložena. Až na podzim roku 1924 se valná hromada Sokola k této záležitosti znovu vrátila a rozhodla ustavit tzv. „Družstvo pro vybudování sokolovny“ jako výdělečnou organizaci pro získání potřebných finančních prostředků. Hlavním iniciátorem byl tehdejší náčelník sokolské jednoty Dr. Ing. Zlatko **BILIAN** pozdější dlouholetý ředitel Školního zemědělského závodu (dnes Výzkumný ústav živočišné výroby). Družstvo založené počátkem roku 1925 dosáhlo postupně 253 členů především ze sokolských řad, ale i nečlenů Sokola.

Hlavním zdrojem příjmů se mělo stát provozování biografu ve stávající sokolovně. Byl založen biografický odbor a současně byl znovu oživen i **odbor dramatický**, který se stal základem budoucího **velmi úspěšného sokolského amatérského divadla**. Předpokladem bylo získání licence pro biograf a adaptovat stávající sokolovnu. Finanční prostředky do počátku ve výši 20 tisíc korun zapůjčila sokolská jednota. Při zadním vchodu do sokolovny byla přistavěna **promítací kabina**, promítací plátno bylo umístěno na stěnu s hlavním vchodem a zařízeno na pravidelné vysouvání do výšky. Pro každé divadelní představení bylo vždy postaveno pódium u stěny, kde bylo i biografické plátno. Nepohodlné bylo, že po každém představení se muselo pódium odstranit, aby se v tělocvičně mohlo bez problémů cvičit. Při divadelních a filmových představeních byl vchod vždy ze zadní strany sokolovny od pivovaru.

Tato opatření ovšem znamenala určitá omezení tělocvičné činnosti. V její prospěch, alespoň pro letní období, se započalo s budováním **letního cvičiště, pro které byl získán pozemek u**

obory za dnešní základní školou. Byly zde zřízeny **šatny a kuželník**. Postupně přibyla i **železná konstrukce pro tělocvičné nářadí, atletická dráha, kurt pro odbíjenou a tenisové kurty**. Letní cvičiště bylo **dobudováno v roce 1926**. Do čela Družstva pro vybudování sokolovny byl v lednu 1925 ustaven Dr. Emil **RATHOUSKÝ**, odborný rada ministerstva vnitra, který pomohl k urychlenému získání biografické licence. Místopředsedou byl zvolen Mistr Jindřich **BUBENÍČEK**, který současně vedl divadelní odbor, biograf vedl Václav **PODRACKÝ**. Mezi další činovníky družstva patřil Ing. Antonín **SALAČ**, který připravoval hudební doprovod k tehdy němým filmům a dirigoval k tomu účelu sestavenou hudební skupinu. Dále to byli zejména Dr. Ing. Zlatko **BILIAN**, stavitel Karel **RATHOUSKÝ**, spolumajitel pivovaru Jaroslav **TICHÝ**, který v závěru činnosti družstva přijal jeho vedení, Tomáš **ROUČKA** a další. V dalším průběhu se postupně členy Družstva stali účetní biografu Zdeněk **VESELÝ**, Ferdinand **BUBENÍČEK**, Josef **FELTL** Alois **JANOUŠEK** a další. Své funkce i potřebnou práci všichni vykonávali zdarma ve prospěch rychlého získání potřebných finančních prostředků. Biografická licence byla Družstvu přidělena v červenci 1925 a 20. září se konalo první představení českého filmu „Za svobodu národa“, při obsazení všech 238 míst, která byla v sále k dispozici.

Legitimace Antonína **KALOUSE**, člena Družstva pro vybudování sokolovny z roku 1925

Vzhledem k poměrně **značné režii při provozování biografu se nedařilo získat potřebné finanční prostředky pro výstavbu nové sokolovny v předpokládané době**. Hlavními věřiteli v té době byly sokolská jednota a místní záložna. V roce 1929 tak nastala aktuální otázka, zda **vystavět novou sokolovnu na letním cvičišti nebo zvolit raději přístavbu k stávající sokolovně**. Bylo rozhodnuto, aby byl od obce zakoupen pozemek i za cenu dalšího zadlužení. Předpokládalo se, že **nový biografický a divadelní sál přinese brzy větší výnos a stará sokolovna bude sloužit především ke cvičení**. Pozemek byl zakoupen za **114 tisíc korun** a člen jednoty Ing. arch. **KREDBA** vypracoval **stavební plány** na přístavbu spojenou se starou

budovou zvýšeným jevištěm v místech hlavního vchodu do stávající sokolovny. V srpnu roku **1930 byla schválena půjčka u místní Občanské záložny**, která byla kryta směnkou se závaznými podpisy 28 členů jednoty, z nichž každý ručil 10 000,- Kč. Všichni členové Sokola se zavázali k roční dani 40,- Kč nebo složili hotově po 800,- Kč bezúročně a místní pivovar půjčil 50 000,- Kč. Stavební práce byly zadány místním řemeslníkům a stavbu vedl stavitel Karel **RATHOUSKÝ**. S ohledem na tehdejší hospodářskou krizi zaměstnal na stavbě především nezaměstnané členy sokolské jednoty.

S výstavbou se začalo počátkem roku 1931. Již v září téhož roku byla nová budova slavnostně otevřena. Celkový náklad včetně pozemku dosáhl 800 tisíc korun. Slavnosti k otevření budovy byly zahájeny **27. září 1931** tělocvičnou akademií. Dne 28. září ráno byla na místním hřbitově uctěna památka padlých a zemřelých bratrů a sester, v 10 hodin byla zahájena v novém sále za účasti mnoha pozvaných hostů i bývalých členů jednoty, kteří se z Uhřetěvsi odstěhovali, slavnostní valná hromada jednoty. Řada z těch, kteří se nemohli dostavit osobně, poslala pozdravné projevy. Z nich byly přečteny krásné vzpomínky Mistra Oty **BUBENÍČKA**, který stál u zrodu jednoty v roce 1891, byl mezi prvními cvičiteli a několik let působil jako náčelník jednoty. Slavnostní projev přednesl starosta jednoty bratr Václav **KOLIHA** a promluvila řada dalších hostů. Bylo přečteno znění listu, v němž byla připomenuta práce těch, kteří se o stavbu zasloužili. **List spolu s dokumentací stavby byl vložen do schránky.** Tu vsadili do kamene z Tyršova rodiště a ten pak zazdili v hlavním sále nové sokolovny. V souvislosti s adaptací sokolovny na počátku 21. století byl kámen ze zdi vyjmut spolu se schránkou s dokumenty. **Kámen i schránka, včetně jejího obsahu, jsou trvale uloženy v Uhřetěvském muzeu.** Slavnost otevření nové sokolovny pokračovala odpoledne, kdy proběhla v novém sále dětská veselice a večer taneční zábava.

Činnost nového zvukového biografu byla za velkého zájmu návštěvníků slavnostně zahájena českým filmem „Fidlovačka“, který se promítal ve dnech 3. až 5. října 1931. U promítačky stál, jako po celou dobu němého filmu, bratr Vojtěch **PIK**.

Sokolské divadlo zahájilo svoji činnost na novém moderně vybaveném jevišti hrou Ladislava Stroupežnického „Naši furianti“ za bezplatné účasti předního člena činohry Národního divadla v Praze Mistra Jana Vávry v roli radního Buška. O výpravu a originální dekorace se postaral Mistr Jindřich Bubeníček a představení režíroval Čeněk **KOUDELA**. Do konce roku 1931 byly pod vedením stejného režiséra ještě sehrány další dva kusy, a to náročná inscenace dramatu Gabriely Preissové „Její pastorkyňa“ a komedie „Popelka Patsy“.

Výbor Sokola a cvičitelský sbor před novou sokolovnou (1932)

Účast členů uhřetěveské jednoty na IX. Všesokolském sletu v roce 1932 nám připomíná společná fotografie členů výboru Sokola a cvičitelského sboru ve slavnostních sokolských krojích. První zleva sedí starosta bratr Václav **KOLIHA**, v horní řadě druhý zleva stojí náčelník bratr Jan **LINHART**, po jeho pravici bývalý náčelník bratr Dr. Ing. Zlatko **BILIAN**, ve druhé řadě druhý zleva je poslední starosta Sokola při ukončení jeho činnosti po roce 1948 bratr František **JIŘINA**. V dolní řadě uprostřed sedí náčelnice sestra Marie **JIŘINOVÁ**, po její levici pak dlouholetá cvičitelka Žákyň sestra Božena **ZAJÍCOVÁ**, rozená **CHROUSTOVÁ**.

K doplnění historie přístavby nové sokolovny je vhodné připomenout, že dne 23. září 1934 v rámci Dne brannosti byla na budově sokolovny odhalena pamětní deska Sokolů-legionářů. Desku odhalil za hojně účasti občanstva tehdejší náčelník Československé obce sokolské Dr. Miroslav **KLINGER**, který byl i hlavním řečníkem při této příležitosti.

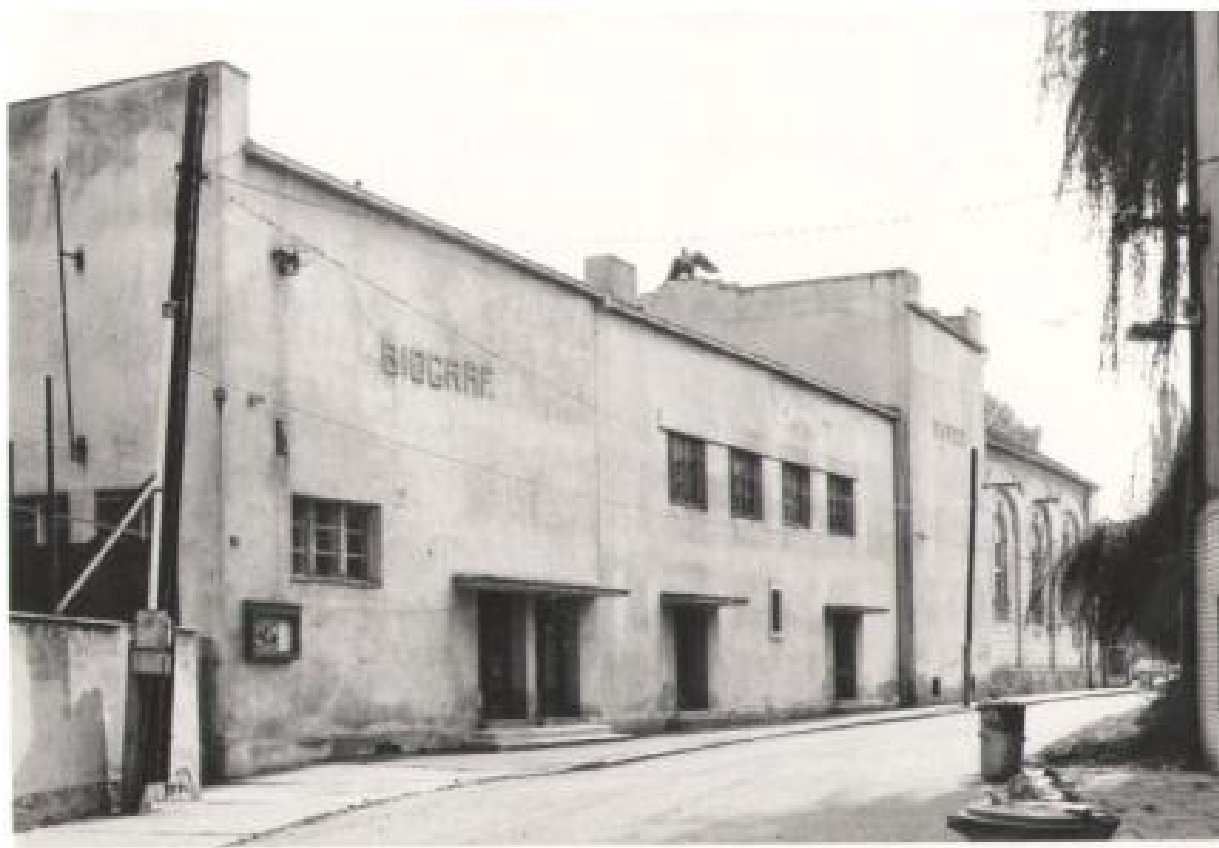
V období 2. světové války byla činnost Sokola na pokyn nacistických okupantů zastavena, členové našli útočiště ke sportovnímu a kulturnímu využití v řadách Dělnické tělovýchovné jednoty.

Po válce byla činnost sokolské jednoty opět obnovena, ale bohužel ne na dlouho. Dne 20. března 1948 došlo z rozhodnutí Ústředního akčního výboru Národní fronty k **tzv. sjednocení tělovýchovy**. Na počátku prázdnin se konal ještě poslední Všesokolský slet a **pak se již jednota sloučila s DTJ a vznikla tu Tělovýchovná jednota Uhřetěves, která kupodivu až do listopadových změn roku 1989 měla oficiální název Tělovýchovná jednota Sokol Uhřetěves,** i když o tom „pravém“ Sokole, se nesmělo moc hovořit.

Po změně politických poměrů v roce 1989 byla činnost Sokola **opět obnovena až v roce 1992**. Bohužel se již nepodařilo dosáhnout takové úrovně, jako měla jednota před válkou.

Byla již jiná doba. V rámci jednoty působily oddíly badmintonu, cvičení rodičů s dětmi, skupiny historického šermu, rockové hudební skupiny a cvičení seniorů. Kulturní činnost úspěšně reprezentoval amatérský divadelní spolek „UCHO“ (Uhříněveští chudí ochotníci). Prostory obou tělocvičen byly dále pronajímány pro kroužky karate pro školní mládež, pro baletní skupinu soudobého tance Jiřího Rebce, pro sálovou kopanou a nohejbal. Velký sál se občas příležitostně měnil v tržnici, kde se prodával levný textil a spotřební zboží. Sál sloužil též jako zkušebna pro operní pěvce. Vzhledem ke své velikosti byl jediným prostorem, kde se konaly větší kulturní a společenské či politické akce.

V roce 2000 bylo zvoleno nové vedení České obce sokolské, které ihned změnilo usnesení porevolučního vedení ČOS. To umožnilo jednotlivým jednotám **mít vlastní právní subjektivitu a svobodně nakládat se svým majetkem**. Vedení ČOS z roku 2000 usnesení zrušilo a jednotám přikázalo do roku 2002 subjektivitu zrušit a tím přijít o dispoziční právo. Uhříněveská jednota tak neučinila a spolu s desítkami jednot tak byla od roku 2003 vyloučena z řad ČOS a dodnes stojí mimo ni. V této době byl starostou především Ing. Jan **JIRINA**, kterého krátce vystřídal Jiří **ŠTOČEK**, aby byl vystřídán Ing. Miroslavem **EŠNEREM**. Již za působení starosty Jiřího Štočka začalo být členům výboru jasné, že údržba a provoz obou budov sokoloven je stále větším a větším problémem.

Budova uhříněveské sokolovny v neutěšeném stavu před přestavbou na multikulturní centrum koncem 20. století

Z vedení městské části přišel návrh, že ta novou sokolovnu odkoupí a vybuduje tu moderní kulturní centrum. Brzy se však ukázalo, že odkoupení pouze nové sokolovny není

realizovatelné, protože obě budovy jsou propojeny elektrickým, vodovodním a plynovým rozvodem. Proto přišel ze strany městské části nový **návrh na odkoupení obou budov a vybudování moderního multikulturně-sportovního centra**. Po různých peripetiích byla již za vedení starostky Ing. Marie **KOTKOVÉ** schválena kupní smlouva mezi jednotou a městskou částí Praha 22. V letech **2006 až 2009 obě budovy sokoloven prošly náročnou generální rekonstrukcí**.

V bývalé **nové sokolovně bylo vybudováno moderní multikulturní Divadlo U22**. To měla v letech 2009 – 2012 pronajata umělecká agentura pana Jaroslava Capandy, následně v letech 2012 – 2014 měl divadlo v nájmu známý herec Bolek Polívka a ve staré sokolovně zřízeny moderní šatny a sociální zařízení. Od roku 2015 má budovu Divadla U22 pronajmat Dům dětí a mládeže Dům UM pod vedením ředitele Romana Urbance, který zde kromě kroužků pro děti a mládež pořádá i divadelní a filmová představení.

Přestavba sokolovny na multikulturní centrum Divadlo U22 v roce 2006

Na základě kupní smlouvy má TJ SOKOL Uhřetěves **starou sokolovnu za 1 korunu ročně pronajatu na léta 2009 až 2049** a zde cvičí její oddíly badmintonu, ping-pongu, floorballu, žen a cvičení rodičů s dětmi. V dopoledních hodinách pronajímána na cvičení tělesné výchovy základních škol, v odpoledních hodinách na cvičení aerobiku, jógy a kroužku karate pro školní mládež. Nadále při jednotě působí výše zmíněný divadelní spolek „UCHO“.

V současné době má TJ Sokol cca 110 členů a nadále pracuje výbor jednoty pod vedením starostky sestry Ing. Hany **NOVÁKOVÉ**. Ve výboru dále pracují místostarostka sestra Vlasta **LUSTIGOVÁ**, jednatel bratr Milan **PAVLICKI**, hospodář bratr Ing. Michal **KLICH**, sestra Stanislava **DROZENOVÁ** a bratři Karel **KOLÁŘ** a Petr **KOŘÍNEK**. Kromě správy budovy staré sokolovny a podpory DS „UCHO“, pořádá jednota poznávací zájezdy a kulturně společenské akce (Den matek, Noc sokoloven apod.) pro členy a sokolské příznivce. Jednota nemalou

finanční částkou ve výši 50 000,- Kč přispěla na toto 3. doplněné vydání publikace „Uhřetěves a okolí“ v roce 2023 ke 110. výročí povýšení městyse Uhřetěvsi na město.

Uhřetěveské Divadlo U22 v pozadí s rekonstruovanou starou sokolovnou

Interiér uhřetěveského Divadla U22

Stará budova sokolovny a její nádherný interiér

